

RZECZONY (664) *part praet pass pf*

rzeczony (436), **rzeczon** (190), rzeczony a. rzeczon (38).

e jasne; w formach złożonych: -on- (91), -ón- (2); -on- : -ón- *BiałKat* (1:2); w formach niezłożonych: -on (11), -ón (4); -on *OpecŻywList* (2), *KochProp*; -ón *GrzepGeom*; -on : -ón *OpecŻyw* (5:1), *Mącz* (3:2); -on- (20), -ón- (6); -on- *OpecŻyw* (10), *SarnStat* (2); -ón- *GrzepGeom* (2), *OrzQuin* (2); -on- : -ón- *MurzNT* (4:1), *Mącz* (4:1).

sg m N rzeczony (152), rzeczon (89); ~ (*attrib*) -ony (109); ~ (*praed*) -on (89), -ony (43); -on *OpecŻyw* (6), *OpecŻywList* (2), *PatKaz III* (2), *BielŻyw* (2), *WróbŻółt*, *SeklKat*, *HistAl* (3), *KrowObr*, *Leop*, *BibRadz* (2), *KochSat*, *GrzepGeom*, *HistRzym* (8), *RejPos* (3), *RejPosWiecz2*, *MWilKHist*, *ArtKanc*, *KochProp*, *WujNT* (2); -ony *GroicPorz*, *RejPosWstaw*, *SkarJedn*, *StryjKron*, *CzechEp*, *KochPhaen* (2), *KlonKr*, *KmitaSpit* (2); -on : -ony *FalZioł* (11:5), *BielKron* (12:22), *GrzegRóżn* (20:1), *Mącz* (5:1), *RejAp* (1:4). ◇ G rzeczoného (26); -ého (7), -ego (1) *SarnStat* (7:1), -(e)go (18). ◇ D rzeczonému (3); -ému (2), -(e)mu (1). ◇ A rzeczony (7), rzeczon(e)go (5). ◇ I rzeczonym (4) *BielKron* (3), *SarnStat*, rzeczon(e)m (1) *ZapWar*. ◇ L rzeczonym (2) *BielKron*, *SarnStat*, rzeczon(e)m (1) *PapUp*. ◇ f N rzeczona (45), rzeczonā (35), rzeczon(a) (38); ~ (*attrib*) -ā (19), -a (7); -ā *Mącz* (4), *RejPos*, *StryjKron*, *SarnStat*, *KlonFlis*; -a *Leop*, *PaxLiz* (2); -ā : -a *OpecŻyw* (1:2), *BielKron* (10:2); ~ (*praed*) -a (38), -ā (16); -a *KrowObr* (2), *GrzegRóżn*, *OrzQuin*, *GrzepGeom*, *RejPos* (2), *WujJudConf*, *ReszPrz* (2), *GrabowSet*; -ā *BielSpr*, *RejPosWstaw*; -a : -ā *OpecŻyw* (6:3), *HistAl* (3:1), *BielKron* (14:8), *Mącz* (2:1), *SarnStat* (2:1). ◇ G rzeczoněj (17), rzeczony (1) *ZapKościér*; ~ -ěj (2), -(e)j (15). ◇ D rzeczon(e)j (1). ◇ A rzeczonā (15). ◇ I rzeczonā (6). ◇ L rzeczoněj (4); -ěj (1), -(e)j (3). ◇ n N rzeczono (53) [cf też *RZEC impers*], rzeczoné (19); -é (3), -(e) (16); ~ (*attrib*) -é (4); ~ (*praed*) -o (53), -é (15); -é *HistAl*, *SienLek*, *BiałKat*, *WerKaz*, *SarnStat*, *KlonWor*; -o : -é *FalZioł* (8:2), *BielKron* (6:4), *Mącz* (2:1), *RejAp* (1:1), *RejPos* (1:1). ◇ G rzeczoného (14); -ého (6), -(e)go (8). ◇ D rzeczon(e)mu (4). ◇ A rzeczoné (18); -é (5), -(e) (13). ◇ I rzeczonym (3) *BielKron*, *HistRzym*, *StryjKron*, rzeczonem (1) *MurzNT*. ◇ L rzeczonym (7), rzeczon(e)m (1) *ZapWar*. ◇ pl N m pers rzecz(e)ni (29), rzeczoni (2); -oni *KrowObr*; -(e)ni : -oni *Mącz* (1:1). subst m i f rzeczoné (10); -é (2), -(e) (8). n rzeczoné (13), rzeczony (3); -é (1), -(e) (12); ~ (*attrib*) -é (2); ~ (*praed*) -é (11), -y (3); -é : -y *RejPos* (2:3). ◇ G rzeczonych (14). ◇ D rzeczonym (3). ◇ A m pers rzeczoné (5); -é (2), -(e) (3). subst rzeczoné (5); -é (3), -(e) (2). ◇ I m rzeczonymi (1). f rzeczonémi (1). n rzeczonémi (3); -émi (2), -(e)mi (1). ◇ L rzeczonych (3).

Składnia dopełnienia sprawcy: rzeczony od kogo (16), *przez kogo* (10); *od kogo* *OpecŻywList*, *Leop*, *BielKron*, *GrzegRóżn*, *RejPos*, *BudNT* (3), *NiemObr*, *KochPhaen* (2), *GrabowSet*, *SarnStat*; *przez kogo* *BibRadz*, *SarnUzn*, *LatHar*, *WujNT* (4); *od kogo : przez kogo* *OpecŻyw* (1:1), *MurzNT* (2:2).

Sł stp s.v. rzec, Cn brak, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVII w. s.v. rzec.

1. Nazwany, noszący nazwę, określony jakimś wyrazem; *vocatus PolAnt*; *dictus JanStat* (537) : *PowUrb* +4; A przeto dla téy wielkie żądze/ fluffnie pan^a Mariá tę koronę/ którą rzeczona iest zwycięstwá/ w łwym chwalebny^m ij wefołym w niebo wzięciu była koronowana. *OpecŻyw* 188v; Skądkolwiek rzeczeni są Ruřzacy álbo Mořkwá/ wřzyřcy są Słowieńřkiego ięzyká/ y Krzeřćijanie/

iedni obyczáiem Greckim/ drudzy Rzymłkim. *BielKron* 427; *GrzegRóżn* Kv; *WujNT Hebr* 7/11; *SarnStat* 1273.

rzeczony(y) jako(by) kto, co (2): rzeczona yełt bouyem marya yako by gwyazda morłka koja yełt mocna yałna nyezachodząca *PatKaz III* 113; [słowa króla Dariusza do Aleksandra] lepiej by thobie było s twych złołci pokutować/ nizliby od nas krziwdę wielką miał podiać/ gdyż przez nášzego pánowania ziemiá mogłaby iáko wdowá ofierociála rzeczóná być [quasi vidua nuncupari]. *HistAl* C7.

rzeczony za kogo, za co (2): SPrawá Pułzkárłká/ koja też może być rzeczóna zá iednę dzielność Rycerłká/ gdyż przes nią czálów ninieyłzych więczłszą moc y obronę ma kázde woylko/ Zamek y Miáłto/ niżli kiedy ręká czyniać. *BielSpr* 72v; *BudBib Bar* 6/55.

rzeczony kim (1): *CzechEp* 295 cf »rzeczony i nazwany«.

rzeczony(y) czym [= jako co], jakim (2): Bog Oćiec záwłze iełth miłofierny y łáłkawy łwoim/ y zá Syny ma łwoie/ Bog Iłtność nic thego nie ma/ áni może być tym rzeczóny *GrzegRóżn* F3v; PAnie/ ktoż w gmáchách twoich/ ma miełzłkanie? [...] Ten [...] Kto wykorzenić złego/ iełt chęłliwy/ Bogoboynego vczłć pożąłliwy/ A co przyrzekł/ ná łwey pieczy ma ono/ Niechcąc/ by to fałłzem było rzeczóno. *GrabowSet* H3v.

cum N cum inf (6): *PatKaz I* 14v; *GrzegRóżn* D, H3; Indui segetibus dicitur terra, Być przikrita zbożem bywa rzeczóna ziemiá. *Mqcz* [169]b; Náđ tho iełzłcze/ bywamy rzeczeni miełzłkác/ ábo być w Pánu Kryłtufie/ iáko Krześciánie w Pánu Kryłtufie *RejPosWiecz*² 91v, 91.

Z nazwą w N [w tym: sb (104), ai (18), pron (1)] (123): *OpecŻyw* 45, 48 [2 r.], 177, 181, 186v [2 r.], 187 (14); Abowiém gdy ijch oyttzowie mieli obietnicę/ ijż bóg ich onym miał połlatz z nieba łwiętego łwego/ ktoryby krol ijch łlułłnie był rzeczón. *OpecŻywList* Cv, C; *PatKaz II* 64; a przeto yako papyełz rzeczón łluga nad łlugamy panna marya rzeczóna kroloua nad krolownamy *PatKaz III* 140, 108, 115v, 116, 129, 129v (16); na thym zielu Piten rzeczónym liłth wáłki *FalZioł* I 140d, I 115b, III 7a, 15c, 40c, IV 18d (9); Taka [żóna] iłcie może być rzeczóna poczłiwa, koja mogąc fryiować nie fryiue *BielŻyw* 110, 53; *WróbŻołt* cc2v; *SeklKat* O2v; A cokolwiek nášze práwo o złych łudziách łądzi/ to wy s przyrođzenia ćirpicie/ A łtąd może być/ iż ktho v was rzecon iełth mądry [a vobis sapiens dicitur]/ v nas winien może być wezwán. *HistAl* K5v; A dźcieię ma być rzeczóno/ poki nie doyđzie łiedń łat. *GroicPorz* 114v; *KrowObr* 206v; [Pitagoras] ktory w Atenách był Miłłtrzem/ á záwołánym y dużym/ y ktorego náuká one Kollegia á łkoły Acádemie rzeczóno brzmiály/ łtał łie pielgrzymem/ y vczniem *Leop* *B2; [Diana] bábiłá mátce nad brátem Apollinem/ przeto rzeczóná byłá bogini brzemiennych niewiałt. *BielKron* 20v, 47v, 79, 96v, 128v; Czálsem też mowiá Ieden Bog łą Trzy Perłony/ gdyż Perłony nie łą Iłtnośćiá/ ábowiem coś iłnzego iełt Iłtność iáko Kálwin mowi. Poniekąd też rzeczón iełt być Bog Troiáki/ gdyż Iłtność nie iełt Troiáka *GrzegRóżn* D, D2, D4v, M4v; AEmulus. Ten ktory zayrzy zawiłci/ álbo nienáwidzi/ też Náłładownik gorłiwy bywa rzeczón. *Mqcz* 4b; Tax, factitium nomen a sonitu idem quod percussio, Trzáskánie od biczá. [...] Iednym słowem biczowy trzask może być rzeczón. *Mqcz* 441d, 9d, 17a, 48c, 209a, 214b, 276a; *OrzQuin* H3v; *RejAp* 101; *Corpus*, które może być rzeczóno hrubość/ iełt co ma y dłuęość/ y łzórokość/ y miązłłzość. *GrzepGeom* C, C; Cefarz then może być rzeczón kázdy dobry krześcijánin kthory ma pánowanie náđ ciáłem łwym y náđ dułzą rząđzić iá. *HistRzym* 60, 47, 88v, [89]v, 91v, 100, 116v,

121v; *RejPos* [77]v; *WerKaz* 281; *ArtKanc* M4v; *WujNT* 681; *SarnStat* 524; *KlonFlis* E3v. Cf *W połączeniu z etymologią nazwy, W połączeniu z określeniem języka*, »imię rzeczono«.

Z nazwą w I [w tym: *sb* (27), *ai* (5)] (32): *OpecŻyw* 187v; *Pyerue* [*Maryja jest*] rzeczona przyaczyolką namyleyichą *PatKaz III* 128, 126v, 131; *Z* tąd możefz porozumyeć/ co yeft poſpolity álbo powſſechny koſcyoł/ á iż żadne zgromádenye/ ktore ſye od yego yednoſci odrywa/ nye yeft/ áni może być rzeczono koſcyołem bożym álbo Kryſtuſowym *KromRozm III* E4; *KrowObr* 14, 162; Acżkoli Pan Bog rzeczón miłofiernym ná thym ſwiećie dla grzeſſnych/ wſſákoſz więcey będzie potępionych niżli zbáwionych. *Leop 4.Esdr* 8 arg; *BibRadz I* 7d marg; *BielKron* 252v; Tymże obyczáiem gdy rzeczón ieft Bog Oćiec ſtworzyćcielem niebá y źiemie/ nie wyłączón ieft Syn/ przez ktorego fię wſzytko ſtáło *GrzegRóżn D2v*; dla czego też záwſze proſto zgołá rzeczón ieft Bogiem łámyym dobrym/ łámyym nieſmiertelnym/ bo ty rzeczy łam od ſiebie/ á Syn wſzytko od Oycá ma. *GrzegRóżn K2, Dv, D2v* [2 r.], *D3v, G3, Lv* [5 r.], *L2v, M3; Mqcz* 214b; *RejPos* 332; *GrzegŚm* 15; Popędliwość towarzyszká ieft Gniewowi/ ktora rzeczona być może/ gwałtownieyſzá y dłuſzey trwáiącą nád gniew/ máiąc w łobie popędliwe wrzáłki/ zazdrość/ nienawiść/ y inſze tego rodzáiu ſpráwy. *RejPosWstaw* [110³]v; *StryjKron* 11; *CzechEp* 295; *Pychá* z twoią hárdościá/ áczby fię podniołá/ Y nogi nád obłoki/ głowę wyſſzey wzniołá/ Iednáć ſmiećiami będzie/ od onych rzeczóná/ Ktorem/ by człek w proch fię ſtáł/ ſpráwá poleconá. *GrabowSet D4v*. Cf *W połączeniu z etymologią nazwy*.

Z nazwą w składni zgody (4): Iakom ya przesz mego szyna ſlachathnego marczyna nyezabilem oycza maczyeyovego rzeczónego alexego [...] Thako my bog pomosch *ZapWar 1535 nr 2553, 1508 nr 2045, 1553 nr 2685*; Ale Ieſus iuż fię nie iáwnie przechadzał miedzy Iudmi/ ále poſzedł (z onąd) do kráiny bliſko puſtynie/ do Efráimá rzeczónego miáłtá/ y tám mieſzkał z vcźniami ſwemi. *BudNT Ioann* 11/54.

W połączeniu z etymologią nazwy [w tym: (*jakoby*) *od kogo, od czego* (14), *dla czego* (3), (*jakoby*) *z czego* (2), *ze zdaniem wyjaſniającym* (32); *z nazwą w N* (27), *z nazwą w I* (1)] (51): *OpecŻyw* 189; *PatKaz III* 128, 128v, 141v, 247; A Czebula myſza ieft ciepła y ſucha w trzecim ſtopniu/ Ieſth rzeczona Czebula myſza iże od niey myſzy zdychaią *FalZioł I* 133a; *GUmi arabicum* [...] ieft podobne Dragantowi/ rzeczóno Arabicum iż w Arabiyej lepfze bywa naydowane. *FalZioł III* 26d; Miecz, ta riba ieft rzeczóna/ iże ma nos iako miecz oſtri *FalZioł IV* 35d, I 18a, 20c, 45a, c [2 r.], 48c (25); *BielŻyw* 168; y ſtąd że tá Swiętość ieft rzetzoná Eucharyſtia/ to ieft dziękowanie. *KrowObr* 179; *WVlkanus* kował miſterny bogow/ [...] przeto rzeczón bog żelázá y ogniá. *BielKron* 24; [*Nykostrata*] Przyſzedſzy nád rzekę Tyber [...] ná gorze oſiádlá gdzye dziś zowá Palatinus mons. [...] Widząc tám lud proſty y gruby/ wynálázłá im piſmo náſze Láćińſkie (od Láćiny kráiny ták rzeczóno potym) według Greckich liter / y czytać náuczyłá *BielKron* 51v, 8v, 121, 132, 132v, 133, 440v, 441; *SienLek Vuu2*; v Grekow/ byli Vrzędnicy y Sprawce tym obyczáiem rozdzieleni w woycze/ áby s nich káždy ſwe⁸⁰ vrzędu był pilen. [...] Był *Decurio*, ktory pod ſwą ſpráwá miał 16. ludzi. [...] Był *Centurio*, od ſtá ludzi rzeczóny Setnik *BielSpr* 29, 11; *WujJudConf* 256; *RejPosWstaw* [143²]v; *SkarJedn* 3; *ReszPrz* 99 marg, 100; Ale *in mutuo pure* mówiąc do wżywania trwálégo [coś *pożyczonego*] przywłáczáią, ták iże może y inná podobná rzecz oddáć, by iedno táż liczbá, y táż miárá álbo wagá á dármo oddano było. Przeto

mutuum rzeczóné iest, że fie przywłaſcza iákoby *meum tuum* czyni fie. *SarnStat* 1272; A proſtą rzecz Polacy ſtárzy/ Práwá zwáli: Y Práwo od Proſtoſci rzeczóné być ználi. *KlonWor* 66; [*KmitaŁów* D3].

W połączeniu z określeniem języka [w tym: po jakim (6), słowem [jakim] (1), [jakim] językiem (1), z [jakiego] imiona (1), z [jakiego] słowa (1); zawsze z nazwą w N] (10): TEn kamień ieſt rzeczón greckiem ięzykiem Ematites, iákoby kamień krwi powciągájący *FalZioł* IV 53a, I 110a, 140a, 147c, IV 1c; Sędzia [...] rzeczony ieſt [!] z Lácińſkiego ſłowá *Iudex*, iákoby dawájący/ á powiádájący práwo ludziom/ ſpráwiedliwie. *GroicPorz* b; SYbillá rzeczóná ieſt tym ſłowem Greckim/ prorokini/ bo to nie ieſt włáſne imię niewieſcie/ iedno od táiemnoſci Bożey rzeczóné ták. *BielKron* 132; *Mqcz* 21d; *OrzQuin* L2v; *Circulus*, który po Polſku może być rzeczón Koło/ ieſt Figurá ná równi iedną Linią okrążóná *GrzepGeom* D3.

Fraza: »rzeczón jest (a. bywa)« = *znaczy* [szyk zmienny] (3): BAranek albo Owieczka/ z greckie⁸⁰ imiona rzeczón ieſt ſkromny. *FalZioł* IV 1c; *MurzNT* 248v *marg*; Obrociwſzy ſię oná [*Maria*]/ rzekłá mu [*Jezusowi*]. Rábboni/ co rzeczóno ieſt. Miſtrzu [*quod dicitur magister Vulg Ioann* 20/16] *MWilkHist* H3.

Wyrażenia: »imię rzeczóné [z nazwą w N]« (1): Simphicum roſcie na thwardych mieſthczach, gałąſzki ma podobne Lebiodcze/ [...] Ieſt teſz drugie Simphicum rozne od tego pirwſzego/ á tak teſz y imię ma Pithen rzeczóné *FalZioł* I 140d.

»tak(o) rzeczony« [szyk 11:2] (13): Seldanella ieſt ziele podobne wſzy ſwiniey/ tak rzeczónemu zielu *FalZioł* I 141b; Zywe ſrebro tzczeni ſlinami ſamemi bywa gaſzono/ y theſze ſlinami z koſciá Serapije tak rzeczóná *FalZioł* III 35c, IV 30c, 48d, 58d, V 6v; Hus Czech/ á przed nim Wiklew [...] teſz Donat w Afryce wſzyli doworę błędu ktorego Montenſes/ Rogátiani/ Circumcelliones/ y Valdenſes álbo Pikárći/ kácyrzowye ták rzeczeni/ náſłádownáli *KromRozm* III C6v; Biłe ieżioro zamek y miałto nád Ieżiorem ták rzeczónym *BielKron* 433, 51v, 132, 133, 352, 434.

»tym imieniem, [czego] przezwiskiem rzeczony« [szyk 1:1] (1:1): Wízelka rzecz taka ktora wybawia od iakieykolwie niemoczy, bywa rzeczóna Bezaar te⁸⁰ kamienia przezwiſkiem. *FalZioł* IV 49b, I 110a.

Szeregi: »rzeczony i mnimany« (1): Bo ieſli ſię gdzie ogień werwie w dom tych złotych ſrebrnych y drzewiánych bogow/ [...] iáko bierzma pogoráią. Ani ſię przeciwiá krolowi y nieprzyacielom/ iákoſz tedy mogá być rzeczeni y mniamáni [*existimandum est, aut recipiendum*] zá Bogi? *BudBib* Bar 6/55.

»rzeczony i nazwany« (1): Bo gdyby nie człowiek zwyciężył nieprzyaciela człowieczego/ nieſłufznieby áni ſpráwiedliwie mogł być rzeczony y názwány ſzátan człowieczym nieprzyacielem. *CzechEp* 295.

a. W połączeniu z imieniem własnym [w tym: n-pers (177), n-loc (121), n-ethn (16), n-pr (11), tytuł księgi biblijnej (2)] (327) :

Z nazwą w N [w tym: sb (213), ai (8)] (221): yakom ya nyeposzyekl łáki rzeczónéi Golaschewo nagolaschewye *ZapWar* 1517 nr 2230, 1508 nr 2054, 2055, 2056, 1518 nr 2231, 1522 nr 2287 (9); *OpecŻyw* 44, 50; *ForCnR* A2; *PatKaz* III 133; Iednego teſz czału Alexander w oſłobie Antiocha rycerza wiechał nadwor krola Indyiſkiego rzeczónego Porrus *BielŻyw* 157, 160; *LibMal* 1553/176v; Potym z onąd ruſzywſzy zaſtępy przyſzedł na mieyſce ktore ieſt rzeczóné Tragacintes *HistAl* D2v, Dv, E2, L4; *MurzNT* *Ioann* 6/1; *Leop Hebr* 11/8, A4 *żp*, HHh4 *żp*; *OrzList* a4v; Piſmo nam nie

oznaymuie czáfu ktorego był żyw Iob/ [...] Zyd ieden Filo rzeczony/ powieda że był zá czáfu Iakobowego *BibRadz* I 274; A imię gwiazdy iest rzeczono Piołyn/ Obrociła fię thedy trzecia część wod w piołyn/ á wiele ludzi pomárło od wod/ iż fię były gorzkiemi zítáły. *BibRadz Apoc* 8/11, *Ioann* 4/25; bogowie wiátry púscili á wieżę przewrócili/ y głos kázdemu inákzy rozdzielili/ przeto Babel rzeczóná. *BielKron* 7v; [*Kadmus wytlukł zęby Hydrze i rozmiotał po polu*] Rozumieią to przez ty zęby litery Greckie/ ktore ten Kádms wynálazł rozmyśláiąc liedząc nád wzdroiem rzeczonym Hyppokron w Greciey *BielKron* 48v; CEleštynus piąty/ przed tym Petrus rzeczony. *BielKron* 184v; [*Luter*] wezwan był od Kfiążát Mánsfeldyńkich/ pod których poddanością vrodzon był w Miálteczku Ifleben rzeczonym/ ná iednáníe *BielKron* 224v; Tegoż też czáfu kłáźtor w Lendzie nád Wárthą rzeką y drugi w Wągrowcu záłożony od Miecfławá fthárego/ gdy z brácią zwycięstwo nád Władziłáwem otrzymał/ á do Landzkiego przewiódł brácią z Niemiec z kłáźtorá rzeczónego Vetus mons/ to iest z fтары gory *BielKron* 355; [*Pudikus*] we wfi mniŹzey rzeczoney Boiehehin/ tám rozgromił y poráźił wŹytki przeciwniki Źwoie *BielKron* 363v; [*król Kazimierz*] Też w Krákwfkim rynku Źukiennice poŹtáwić dał/ y ogrod nád WiŹłá rzeczony Zwierzyniec *BielKron* 376; Cefarz [*Oktawianus*] wiedząc [*które królestwo się burzyło przeciw niemu*]/ wczás wypráwił woýká do they źiemie/ [...]. Przeto był zá iednego wiefzczká rzeczón Augustus. *BielKron* 418v; Potym ruŹyliŹmy fie od kroleŹtwá Gámbré ku południu dáley/ przyŹliŹmy do drugiey rzeki rzeczoney KálámánŹe *BielKron* 452, 6v, 20v, 21 [2 r.], 25, 26 (114); *GrzegRóżn* Lv; *Mącz* 19a, 20d, 26d, 37d, 60d (10); A tu fie iuż pocźnie ŹoŹte poŹelŹtwo do ŹoŹtego zboru ktorj rzeczón był Philádelphińki *RejAp* 37v; ApoŹtoł powiáda: Iż ciálá ich [*prześladowców nauki Pańskiej*] leżec będą po vlicach miáltá wielkiego/ ktore duchowne [*lege: duchownie*] rzeczóné iest Sodomá á Egipt/ á nie będą pogrzebione *RejAp* 92v, 10, 23, 41v, 91v, 114; *HistRzym* 10v, 17v, 22; *RejPos* 220v, 302, 353; *KochMon* 28; *BudNT Matth* 2/23, 27/33, *Act* 5/1[4/36]; *SkarJedn* 197, 256; *ZapKościer* 1580/10v, 11, 12v; [*Annas mówi do stróżów:*] pilno ftrzeźćie [...] By nieprzyŹli zwolennicy Y nie vkrádlí go w nocy. (–) Bá y niewiáŹty też one Z miáltá Márie rzeczóné. By o nim niepomyŹláły Bo go bárzo miłówały. *MWilKHist* B4; Giedrus álbo Giedros/ [...] zbudował Zámek nád Ieziorem Kiemont rzeczonym *StryjKron* 355, 10, 11, 16, 209, 300 (9); *KochPhaen* 4, 6; *GrochKal* 20; *WujNT Matth* 27/33; [*Prokopowi Pieniążkowi, staroŹcie wendeńskiemu*] pod pieczęćiami oboygá narodu/ dwie Wáce álbo włoŹci/ leżące w Inflantćiech/ iedná w RugienŹkim Vlder rzeczóná/ á druga w HelmetŹkim/ którą zowá Wáwenkul powiećiech [...] fą dáné *SarnStat* 1207, 112, 185, 211, 986, 1110; *KlonKr* A3 marg, A4 marg, E4; *KmitaSpit* B; Byłá Pánna Lyzydá rzeczóná/ Cnotámi záŹ vrodá vczóná. *PaxLiz* A4v, D4v; [WŁADYSŁAW I. Monárchá PolŹki, Herman rzeczony. *BielKron* 1597 86 (*Linde s.v. rzec*)]. Cf W połączeniu z etymologią nazwy, W połączeniu z określeniem języka; »rzeczony tym imieniem«, »słowem rzeczony«.

Z nazwą w I [zawsze sb] (2): [*Iwan*] poiął drugą [żonę] z domu Páleologow Cefárzow Greckich imieniem Zofiá/ s którą miał ty Źyny/ Gábryel kthory potym Bázylim rzeczony/ Iurgi/ Symon/ Andrzej *BielKron* 428v; *StryjKron* 61.

Z nazwą w składni zgody [w tym: lat. (1)] (5): *ZapWar* [1526] nr 2454; [*Perseusz*] iádác do oyczyzny/ nádiechał pánnę nadobną wrzuconą w morze s kámieniem Andromedę rzeczóná *BielKron* 21; BElerofon tego czáfu ná koniu rzeczonym Pegazo/ Chimere piekielną czárownicę zábił *BielKron*

26v; *ZapKościer* 1581/17v; Z tego też Seymu Iacob Seneńki Probończ Gnieźnieński do Papieża Piulá wtorego AEneálá Syluiulá przed tym rzeczzonego/ był poślan *StryjKron* 637.

W połączeniu z etymologią nazwy [w tym: od kogo, od czego (38), dla czego (1), z czego (1), jakoby [kto] (1), skąd (1); z nazwą w N (16)] (42): Ale za czału Abráámá pánowali w Egipcie Thebei od miáftá Thebe/ albo Heliopolis rzeczeni. *BielKron* 8v; Vlixes fyn Láerthá Krolá z Antiochey Itakus/ rzeczony/ od tego wyłpu/ iż tam po oycu pánował. *BielKron* 25v; Cekrops [...] Miał córę imieniem Frigia/ od ktorej krolestwo albo księstwo rzeczone iest Frigia/ w ktorej Frigiey Troia była *BielKron* 27; Krolestwo drugie rzeczone Iudá/ dla wczciwości krolow/ iż s tego narodu poźli/ s tego też y Pan Kryštus [...] poźedł. *BielKron* 82v; Niekthorzy Kronikarze piáli Wándality od they Wándy Krolewny co fie vthopiła być rzeczone/ ále to nie mogło być/ bo pierwey byli Wándalitowie niż Wándá. *BielKron* 341, 23, 118v, 122, 122v, 130 (37); *KochSat* A4; *Mqcz* 6b; Ná drugim mieścu Chryštułowé imię od pomázania rzeczonné iest: bo Chryštus przetłumacza fye ná náłz ięzyk pomázaniec *BiałKat* 243v; *StryjKron* 61; Z tego gniazdá waleczny naród wítał za láty/ Graekowie ftárodawni zwáli Sáuromáty. [...] To Wineci/ zkąd morze Wineckie názvano/ To Rośsáni/ zkąd Rułki naród miánowano. To Láxi/ zkąd Lách rzeczon *KochProp* 13; [Scipio Aziaticus/ rzeczony Aziaticus od Azyey *BielKron* 1551 19v, 28, 156].

W połączeniu z określeniem języka [po jakim; zawsze z nazwą w N] (4): Zebráli ie [książęta] tedy ná mieyśce/ kthore iest rzeczono po Zydowfku Armágedon. *BibRadz Apoc* 16/16 [przekład tego samego tekstu *RejAp*]; Za tymi Gorámi/ ielth Ziemiá rzeczona po Niemiecku Engroneland *BielKron* 434; *RejAp* 134; *StryjKron* 395.

Wyrażenia: »rzeczony tym (a. [jakim], a. własnym) imieniem, przezwiskiem« [w tym: z nazwą w N (3)] [szyk 3:3] (5:1):Aż iego [Ezopa] ieden znáiomý/ Imieniem Demás rzeczony: Wśzedłszy k niemu do więzienia. [...] Táko go łowy poćieszał: [...] *BierEz* G4; A tak Mołkwá/ nie od rodzáiu iest rzeczona thym przezwiskiem/ ále od Rzeki y Miáftá/ ktore z dawná zową Mołkwą. *BielKron* 427; Máią też y obrzełkę/ ktorą na pierwey wítał Krolowa onego krolestwá Sabá/ Máquedá imieniem włafnym rzeczona *BielKron* 462, 159, 278; Spráwowáli dwáy wodze woýfko z káždey ftrony/ Ieden *TRIPS* á drugi *IPS* imieniem rzeczony. *KmitaSpit* Cv.

»[jakim] słowem rzeczony [z nazwą w N]« (1): Pigmeowie Zorawio w domá nie czekáli/ Ale w pole do nich łzli [...] Krol łam mąż w piáci lećiech *IPS* słowem rzeczony/ W złotey zbroi/ y złotem wśzędzie záłloniony. *KmitaSpit* A4.

»tak rzeczony« (5): Item drugi szeym ma bywacz nakolaczynye thak rzeczonemu myesczw po przerzeczoným szeymye wedwy nyedzyely *MetrKor* 34/134; Academia. Mieyśce tak rzeczone od Athen nie daleko *Mqcz* 1d; Arcturus, Gwyazdá za ogonem niebieskiego wozu/ tak rzeczona. *Mqcz* 15a, 20a, 30a.

a. W połączeniu z przydomkiem (65) :

Z nazwą w N [w tym: sb (40), ai (24)] (64): a ten to fymeon rzeczon íspraueđlyuy y boga boyący y ył czczycz ony kfyágy (zacharyálá) *PatKaz* II 60; *LibMal* 1544/77v, 87; *HistAl* D4 [2 r.]; *KrowObr* 34; KArolus rzeczony łyfy/ za pomocą Ianá Papieża ná Cefárftwo koronowan *BielKron* 172; HENrykus rzeczony Auceps albo ptafznik/ Sáfkie kfiązę/ był wybran za Cefárzá w Niemcech

BielKron 173v, 118, 128, 149v, 153, 168 (13); *SkarJedn* 92; A Tomasz ieden ze dwunastu/ który rzeczon Niedowiarek/ nie był z nimi kiedy przyłedł Iezus. *MWilkHist* Lv; *StryjKron* 447, 662; *Paprup* L; (nagł) Władysław III. rzeczony Loktek. (–) NAtura Loktkow wzrołt vpośledziła, Lecz mu to męznym łercem nágrodziła. *KlonKr* Ev, A2v marg, A3 marg [3 r.], A3v marg [4 r.]. Cf W połączeniu z etymologią nazwy, W połączeniu z określeniem języka.

Z nazwą w składni zgody (3): *ZapWar* 1510 nr 2070; *BielKron* 357v; A też fię to działo roku 140. od Chrystufa za Antoniną 13. Cefářz Piułfá rzeczonego *StryjKron* 275.

W połączeniu z etymologią nazwy [w tym: od czego (15), z czego (1), ab aliqua re (1), ze zdaniem wyjaśniającym (16); z nazwą w N (30)] (33): MInerwá Tritonia [...] nálezyoná v iezyorá Tritoná/ przeto rzeczoná Tritonia/ rzeczoná też Pállás od wyłpu Pálantu/ bo tam była wychowaná/ rzeczoná też Bellona/ iż zabiła Gigántá okrutnego. *BielKron* 23; [Tullus Hostylius] przez odpoczynienia walczył/ przeto rzeczon Hořtylius/ iż nieprzyiacielom był nieprzyacielem. *BielKron* 101; Cefarz zafię Iulius był rzeczony á Cefárie/ ábowiem miał przedzwał włořow ná głowie/ który był wdzyęczny pátrzącym nań. *BielKron* 131v; KArolus álbo Kárzeł/ rzeczony Krářsus álbo Grořsus/ to ieřt/ tłuřty álbo miářzfzy/ ná Cefářstwo koronowan *BielKron* 172; OTho trzeći/ rzeczony Mirabilia mundi/ to ieřt/ dziw řwiátá/ iż ták rad mowił. *BielKron* 175; FRederyk rzeczony Bárbárořá od brody liřowátey/ [...] ná Cefářstwo od Elektorow wybran *BielKron* 181v, 20v, 27, 117, 119v [2 r.], 128v (30); Grzegóř řwięty Papięř rzeczony Wielki/ od wielkiey náuki y řwięthobliwořci/ [...] odpuřty w kořcielęch rozdawał *BiałKat* 173v; Boleřlaw Sin iego [Mieczysław] rzetzeni Chrabri iakobi řtrařzni á řrogi *Paprup* Bv; MIESKO Trzeći/ á Stáry rzeczony z dzielnořci: Ale gdy zleniał/ wygnan z páńřtwá/ dla chęiwořci. *KlonKr* A3v.

W połączeniu z określeniem języka [z nazwą w N] (1): KOnřtántynus piąty Leonow řyn/ rzeczony Kopronius po Grecku od plugawořci/ bo był náplugáwił w wodę gdy go krzczono *BielKron* 168.

2. Wzmiankowany, przytoczony, wyżej wymieniony; dictus PolAnt, JanStat, JanPrzyw; expressus Modrz; allegatus, praedictus JanStat (81) : Iakom ya nyenaseth [!] domu slyachethnego Iacuba Raschinskiego [...] anym vczynyl trzynascie karbow w vyerzeyach y w slupych rzeczonego domu thako my bog pomoschi *ZapWar* 1532 nr 2579, 1508 nr 2041, 2045, 1550 nr 2666; *OpecŻyw* 47; *PatKaz* II 58v; Odpowiedz mi? kto wam ty rzetzone Obrázy rořkazał tzynić/ y do kořciołow krzeřciřánřkich řtháwiác na nawyřřfze mieyřcá? *KrowObr* 110; Wiem że to řá Apořtolřkie řłowá/ ktore nie dotych rzetzonych Akolitow/ álbo Swiecnoffow/ ále do wřzytkich wiernych piřze *KrowObr* 122, 35, 35v [2 r.], 36, 40, 115 (13); *BielKron* 185, 205, 398; *Mqcz* 77d; *BudNT* Matth 10/2; *GrabowSet* P3v; [skazujemy] áby řtátutów y práwá řádownęgo forma, przez rzeczonę řzeř męřów popráwioná ná wiele exemplarzów rozpiřaná/ y ná powiátowé řeymy znieřioná była *SarnStat* 56; [jeřli u řzlachcica] řól zákazána w domu álbo we dworze będzię ználeřioná: tákowy [...] rzeczoná winá Króřewřką cztérnařcia grzywien niech będzię karan *SarnStat* 385; ieřli niektóřzy poddáni nářzy w rzeczonych řiemiách od řwych kmieci zá czynřze ich grořze Prářkie będą brác/ [...] ku płáceniu nam tákowychřze grořzów [...] niech będą przyřiřnieni. *SarnStat* 407; Grzegóř řpokoinie przez cztérzy látá nie vczyniřfzy dořtáteczný zapłáty dzierzał y opánował rzeczonę dziedzictwo. *SarnStat* 689; á potym przyřięze řámotřzeć rzeczony pozwány ná Rocęch bliřko przyřřlych z drugiemi dwiema řównemi

łobie w łtanie: iż [...] *SarnStat* 825; A gdzieby tákowy odkłádájący przác tákowego Roku záuwitęgo odłóżenia ná łwą rzeczoną chorobę obyczáiem przerzeczoným nie przyśiągł/ [...] tákowy zárázem niech łwą rzecz łtráci *SarnStat* 826; Włzákże My wolność rzeczoną nieplácenia tylko Woiewodóm y Káfztelanom [...] dáimy y pozwalamy. *SarnStat* 947; A iżby przerzeczoný Wóyt náłz/ y siedm Láuwników rzeczonęgo łądu náłzého nawysłzého tym mocniéy y pilniéy łądowi przerzeczonému naiwysłzému y w wydawániu łkazánia przypilnowáli/ y oné odpráuowali: tedy Wóytá y Láuwniki [...] wymuiemy od włzyłtkich podatków *SarnStat* 956; Między Inflanty zászé Zmudźią á Ruśią gránice máią byđz poczeté od rzéki Helge/ gdzie rzeczona rzéká wpada w morze *SarnStat* 1110, 130, 135, 144, 221, 353 [2 r.] (54); *KlonFlis* G.

rzeczony gdzie (1): Pán Kryłtus ktory iełt podobien źiárnu plźenicznemu/ w Ewánieliey rzeczonemu/ był łwym vmartwieniem przypodoban k niemu. *ArtKanc* D16v.

[Wyrażenia: »rzczone słowa«: vysshey rzczone slova superiores dictiones *ReuchlinBartBydg* H3v.

»wyszej rzczoney«: *ReuchlinBartBydg* H3v cf wyżej.]

3. Powiedziany, przekazany, oznajmiony; *dictus* *Vulg*, *PolAnt*; *expressus* *Modrz* (46) : A to łie włlytko łtalo/ aby łie piłmo popelnilo/ ktoré bylo przez Zachariáffa rzczoneo *OpecŻyw* 71v; *MurzNT* *Matth* 2/17, 23; A o zmartwych włtániu nieczytáliście/ co iełt rzczoneo od Bogá/ kthory do was mowi: [...] *Leop* *Matth* 22/31; *BibRadz* *Matth* 13/35; *SarnUzn* C3; Thedy niełli go [Jezusa] do Ieruzalem/ áby go połtáwili á ofiárowáli przed Pánem. [...] A przy tym/ áby oddáli ofiárę według tego czo było rzczoneo w zakonie Páńłkim/ parę łinogárłi á dwoie gołábiátek młodich. *RejPos* 55v, 32; *BudNT* *Matth* 2/17; Teraz łłowá dálze/ ktore támże od Chriłtułá rzczone łą: Tobie dam klucze krolełtwá niebiełkie⁸⁰: vpátrowác y rozbierác będę. *NiemObr* 37, 49; *LatHar* 697; *WujNT* *Matth* 2/17, 8/17, 13/35, 27/35; Protełtácia téż iełt od łwiádków rzczoná, gdy wrzędnie y przed wrzędem obwiędziemy zá łwiéżá krzywdę vczynioną *SarnStat* 709.

rzeczony do kogo (3): A iełli ták vczyniłz [tj. *upadniesz przed nogi Pana*]/ pewno á nieomyłnie tákież będą rzczone tobie ony pociełzliwe łłowá/ ktore były rzczone do nędzney niewiáłty oney: Iż idź iuż nędzniku w pokoii twoim *RejPos* 309v; A tu zász [Jezus] przecił temu tám łtáremu/ do łtárych téż rzczonemu rołkazániu: mowę téż łwoię wyłtáwia/ gdy ták mowi: A ia wam powiedam etc. *CzechEp* 280; *WujNT* 180.

rzeczony(y) komu (5): *MurzNT* 101; Iużci łie wrociłá oná wdzięczna obietnicá Páná twoiego/ ktora byłá rzczoná przodkom twoim/ poki byli nie vpádli á nie łtráciłi tego práwá łwego *RejPos* [77]v, 309v; *BudNT* *Matth* 22/31; Sámi Papieźnicy kiedy chcą eminencyey Piotrowey między ápołtoły dowiełć/ tedy łię chwytáią zá łłowká ofobliwe. Napierwey zá to/ w poiedynkowej licźbie rzczone/ *Tobie dam* [...] A czemuż zápámiętawłzy tey ofobliwółci/ chcą pod tymi łłowoy/ Piotrowi rzczonemi/ inkludowác włzyłtkie Biłkupy Rzymłkie *NiemObr* 49.

rzeczony ku komu (2): A pewno będą rzczoney ty łłowá ku tobie od niego: Effatá/ iuż niechay będą otworzone y vłzy y oczy twoie y ięzyk twoy *RejPos* 205. Cf *rzeczony ku komu w osobie* [czyjej].

rzeczon ku komu w osobie [czyjej] [= przez kogo] (1): Aleby śnadź kto rzekł przeciwko tym słowom które tu w osobie Abrahámovej są rzeczony ku bogaczowi temu/ odpowiedziąc mu/ iż już żadeny umarły nie poydzie na świat żywego przełtrzegąc *RejPos* 164.

rzeczon(y) o kim, o czym (10): już oto śpełniło się jest wszystko/ tzo rzeczono jest o tobie od pana przez anioła. *OpecŻyw* 184v; *MurzNT* 8v; *BibRadz* II 135c marg; Pan Kryśtus tak mowi/ *Qui maior est inter vos, fiat sicut minor.* a to nie tylko o Káplaniech/ ale y o Kroloch Krześcijáńskich jest rzeczono. *OrzRozm* L2v; *GrzegRóżn* B2v, Lv; *Genus* [...] quod dicitur de pluribus differentibus specie. [...] Ut animal, Zwierzę/ może być rzeczono/ o człowieku/ koniu/ wołu. *Mącz* 143c; *RejPosRozpr* b3v; *ModrzBaz* 135; *WujNT* 533.

Wyrażenia: »jaśniej rzeczon« (2): *KromRozm* II r3; Nie jest/ powiada [*Cyryllus*]/ od łynowłkiej istności Duch oddalony/ ale znien przyrodzenno pochodzi. A coż może być jaśniej rzeczono? *SkarJedn* 280.

»jawnie rzeczony« (1): *Somma*. Latine cavillum, Włczypliwe słowo/ nieyawnie ale pod przikrywką rzeczone/ zwłaszcza gdy yne mowiemy a yne dawamy znać. *Mącz* 373d.

»pod przykrywką rzeczony« (1): *Mącz* 373d cf »jawnie rzeczony«.

»słowa (a. słowo) rzeczone(-y)« [*szyk* 9:3] (12): *GrzegRóżn* B2v; *Mącz* 373d; *RejPos* 164, 205, 217v, 309v [2 r.]; Przeciwno takim [którzy mówią, że po śmierci nie ma nic] tedy/ [...] Ty słowa Ewányeliéy są rzeczóné: [...] Będzie wiele proroków fałszywych [*Vulg Matth* 24/11] *BiałKat* 298v; *WujJudConf* 253v; Tegoż Bázylego Cefarza słowa na tymże zborze rzeczone/ czytają się takie: [...] *SkarJedn* 222; *NiemObr* 49; *WujNT* 180.

»właśnie(j) rzeczony« (3): każde⁸⁰ wieku (zwłaszcza między Żydy) było wiele świętych y śprawiedliwych ludzi/ których te słowa namniéy nie tykają: gdyż one właśnie są rzeczone o gromádzie złych a niebożnych ludzi *WujNT* 533; *SarnStat* 147, 712.

Synonimy: 1. dan, mianowany, nazwany; 2. dotkniony, mianowany, namieniony, omieniony, pomieniony, przypomniaty, przypomniony; 3. objawiony, obwieszczony, obwołany, okazany, opowiedziany, oznajmiony, podany.

Cf **NIERZECZON**, **RZEC**

JR, MN